

Voorwoord

Van de voorzitter

Beste leden,

Vorige week hebben de Provincie, de 12 gemeenten in de kern van het aardbevinggebied, de GBB en het Gasberaad overeenstemming bereikt over de opzet van het nieuwe schadeprotocol. Vandaag is dit met een gezamenlijk persbericht naar de media gestuurd. Uit het persbericht:

Met de overeenstemming over de bouwstenen voor een nieuw protocol tussen de regionale partijen ontstaat een breed draagvlak voor een faire en ruimhartige schadeafhandeling. Uitgangspunt is dat de NAM geen rol meer speelt bij de schadeafhandeling en dat de bewoner op geen enkele wijze met de NAM te maken krijgt als deze schade claimt. (...) Om daadwerkelijk te bereiken dat de inwoners echt niets meer met NAM te maken hebben, moet er een publiek fonds komen voor de schadeafhandeling waarbij de NAM én de Staat verantwoordelijk zijn voor de financiële vulling. Alleen op deze manier kan de schade ruimhartig worden vergoed, waarbij verder wordt gekeken dan de puur civielrechtelijke aansprakelijkheid van de NAM.

Het is een belangrijke stap. Met deze overeenkomst wordt ook gezegd dat er zonder deze opzet geen schadeprotocol met maatschappelijk draagvlak zal komen, iets wat de NCG heeft toegezegd. De bal wordt op deze wijze bij het nieuwe kabinet gelegd. Bij de uitwerking van het regeerakkoord kan men niet om het unanieme standpunt van de regio heen.

De kritiek in Groningen op het regeerakkoord groeit. Het nieuwe kabinet wil slecht 1,5 miljard kuub gas minderen in de komende 4 jaar. De mindering wordt afhankelijk gemaakt van het tempo van de energietransitie. De roep uit Groningen om vergaand te minderen wordt bewust genegeerd.

Vandaag kwam er een rapport uit van de Kinderombudsman over een onderzoek naar de gevolgen van de aardbevingen op de gesteldheid van kinderen. Een deel van de kinderen in het aardbevingsgebied hebben het er moeilijk mee. Spanning en stress van de ouders wordt 'doorgegeven' op de kinderen. Ook de Kinderombudsman adviseert om de gaswinning te minderen.

Wat kunnen we nog meer doen om Den Haag hiervan te overtuigen? In ieder geval gewoon doorgaan. Vandaag zijn er weer twee stapjes gezet.

Jelle van der Knoop
voorzitter GBB

In deze nieuwsbrief

Zojuist verschenen: Kinderombudsman (Vaste grond gezocht).....	pagina 2
Kabinet blijft Russische roulette spelen (opiniestuk DvhN).....	pagina 3
Stand van zaken: Schadeprotocol (persbericht 18 oktober).....	pagina 5
De versterkingsoperatie, oftewel: Samen staan we sterker! (Opwierde-Zuid).....	pagina 5
GBB teamdag (15 oktober).....	pagina 6
Zojuist verschenen: Halfjaarrapportage Onafhankelijk Raadsman	pagina 7
Zojuist verschenen: GGD monitor (e.a)	pagina 9
Koop en verkoop (tips & tricks).....	pagina 10
Op de agenda	pagina 12
Colofon	pagina 12
De schone lei (2)	pagina 13

Kinderombudsman wil meer aandacht voor kinderen in aardbevingsgebied: rapport "Vaste grond gezocht"

Er is op alle fronten te weinig aandacht voor kinderen en jongeren in het aardbevingsgebied in Groningen. Dat concludeert Kinderombudsman Margrite Kalverboer op basis van een onderzoek dat 18 oktober is gepubliceerd. Uit de studie blijkt dat een deel van de ondervraagde jongeren last heeft van de aardbevingen en de gevolgen ervan.

Zo veroorzaakt de aanwezigheid van schade-experts in huis bij een deel van de ondervraagde kinderen onrust, is er onzekerheid over mogelijke verhuizingen en hebben kinderen last van de leegstand en sloop van gebouwen in hun directe leefomgeving. Bovendien voelt een deel van de kinderen spanningen bij hun ouders.

In het gaswinningsgebied wonen ongeveer dertigduizend kinderen en jongeren.

Voor een kleine groep kinderen geldt zelfs dat zij bang zijn, slecht slapen en zich somber voelen over de toekomst. Hulpverleners en andere professionals zien bij een aantal van hen grote problemen, zoals overmatig piekeren, concentratieproblemen en controledrang. Ondanks die verschijnselen geven de meeste kinderen in het onderzoek aan dat het goed met ze gaat.

Aandacht

Volgens Kalverboer is het de hoogste tijd dat er aandacht komt voor kinderen in het gebied. "Ze zijn te lang vergeten." De Kinderombudsman wil onder meer dat er een betere signalering komt van eventuele problemen die kinderen en jongeren ervaren. Ook vindt ze dat de hulpverlening en de informatievoorziening over aardbevingen niet uitsluitend toegespitst moeten zijn op volwassenen.

Voor het onderzoek is gesproken met kinderen en jongeren, belangenorganisaties, professionals en verantwoordelijke partijen. Ook hebben 146 kinderen en jongeren die in het gebied wonen een vragenlijst ingevuld over hun leven. Hoe groot de groep is die kampt met problemen is volgens haar onduidelijk: "Ik vermoed wel dat de groep groter is dan dat we nu zien. Kinderen groeien op met deze situatie, ze zijn er aan gewend en lopen niet met hun gevoelens te koop. Het is ook een beetje de Groningse mentaliteit. Maar als je doorvraagt, krijg je reacties. Zo zei een meisje tegen me: „De mensen moeten weten hoe het hier is, hoe wij leven."

Zie <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2017.KOM010Vastegrondgezocht.pdf>

Kabinet blijft Russische roulette spelen

Opiniestuk in Dagblad van het Noorden, 14 oktober 2017

Het motto van het regeerakkoord is: "Vertrouwen in de Toekomst". Dát kan Groningen wel gebruiken!

Helaas, dit akkoord geeft Groningers allesbehalve 'vertrouwen in de toekomst'. De geplande vermindering van de winning van 1,5 miljard kuub over 4 jaar is marginaal. En dat terwijl het akkoord constateert dat een verlaging van de winning noodzakelijk is voor de veiligheid in het gaswinningsgebied. Later zegt het akkoord nog eens dat volgens de huidige inzichten minder winning het aardbevingsrisico verkleint. Had deze regering Groningers vertrouwen in de toekomst willen geven, dan had zij besloten tot een substantiële vermindering van de gaswinning!

Al met al wordt de leveringszekerheid van de afnemers - nu subtiel de veiligheid van de afnemers genoemd (en natuurlijk is de veiligheid van de afnemers even belangrijk als die van de Groningers ...) - wederom boven de veiligheid van de Groningers gesteld. Voor afnemers bestaan echter alternatieven voor het gas, Groningers ervaren een acute existentiële bedreiging. Al met al is het motto 'Vertrouwen in de Toekomst', gezien de effecten van dit akkoord op de Groningers, niet anders dan cynisch te noemen.

Uit het akkoord blijkt ook dat de Christenunie en het CDA - partijen die in de vele gasdebatten zij aan zij stonden met de Groningers wat betreft de wens tot vergaande vermindering van de gasproductie - in de onderhandelingen niet hoog hebben ingezet op dit punt. Het akkoord volgt exact de VVD lijn van de laatste jaren: alleen gas verminderen als de vraag naar gas, vanwege de energietransitie, daalt (of wanneer je gedwongen wordt door de Raad van State ...). Kennelijk lagen de prioriteiten van CU en CDA elders.

Dit kabinet richt zich dan ook, geheel in lijn met het voornemen de gaswinning voort te zetten, meer op beheersing van de gevolgen van de winning. 'Vlakke winning' en het 'hand aan de kraan principe' moeten de gaswinning veiliger maken. Echter, er is nog veel geloof nodig voor de bewering dat deze twee maatregelen voldoende zijn om de veiligheid te garanderen. Niemand weet dit zeker. En zo blijft ook dit nieuwe kabinet Russisch roulette spelen met de Groninger bevolking.

De passage over schadeherstel klinkt positief. Dat de NCG onafhankelijk wordt, dat de NAM 'op afstand wordt gezet' bij de afhandeling van schade en herstel, dat er een schadefonds komt en de intentie dat bewoners geen last hebben van strijd tussen publieke en private partijen lijken stappen vooruit. Alles zal echter afhangen van de concrete uitwerking. Wat de GBB achterdochtig maakt is de zin "Dit laat onverlet de financiële verantwoordelijkheid van de NAM." De toepassing van dit principe kan potentieel veel van het goede in de aangekondigde maatregelen teniet doen. Als de overheid haar financiële rol begrenst tot de aansprakelijkheid van de NAM, houdt de NAM veel invloed op het schadeafhandelingsproces.

Verder belooft het akkoord meer bevingen voor Groningen in de toekomst, "ook nu de gaswinning wordt afgebouwd." Deze passage geeft helder het niveau weer van het regeerakkoord, althans wat betreft de gaswinningparagraaf. Ten eerste: hoezo "Vertrouwen in de Toekomst"? Ten tweede weet niemand met zekerheid of en hoe lang de bevingen doorgaan als de gaswinning stopt. Tenslotte: de gaswinning wordt helemaal niet afgebouwd! Oh ja, over vier jaar zijn er scenario's, zo belooft het akkoord, die - naar verwachting - de gaswinning verder verlagen. Of dat dan gaat gebeuren staat in een volgend regeerakkoord .....

Groningen wordt gepiepeld en als we niets doen, komen ze er ook nog mee weg.
Jelle van der Knoop, voorzitter GBB

Regionale overeenstemming over nieuw schadeprotocol

Gemeenschappelijk persbericht van de provincie Groningen, 12 gemeenten in het aardbevingsgebied, de Groninger Bodem Beweging en het Gasberaad, 18 oktober 2017

Alle regionale partijen – het Groninger Gasberaad, de Groninger Bodem Beweging, provincie en de 12 gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied – hebben overeenstemming bereikt over het door hen gewenste protocol voor de afhandeling van schade als gevolg van de gaswinning. De uitwerking van het regeerakkoord bepaalt of een snel akkoord over een schadeprotocol met maatschappelijk draagvlak binnen handbereik is.

Met de overeenstemming over de bouwstenen voor een nieuw protocol tussen de regionale partijen ontstaat een breed draagvlak voor een faire en ruimhartige schadeafhandeling. Uitgangspunt is dat de NAM geen rol meer speelt bij de schadeafhandeling en dat de bewoner op geen enkele wijze met de NAM te maken krijgt als deze schade claimt.

"Er komt een met de regio afgestemd schadeprotocol waarmee bewoners worden geholpen en waardoor zij geen last hebben van strijd tussen publieke en private partijen", zo valt te lezen in het nieuwe regeerakkoord. Wij onderschrijven deze zienswijze van de regeringspartijen volledig. Om daadwerkelijk te bereiken dat de inwoners echt niets meer met NAM te maken hebben, moet er een publiek fonds komen voor de schadeafhandeling waarbij de NAM én de Staat verantwoordelijk zijn voor de financiële vulling. Alleen op deze manier kan de schade ruimhartig worden vergoed, waarbij verder wordt gekeken dan de puur civielrechtelijke aansprakelijkheid van de NAM.

De concrete uitwerking van het regeerakkoord is in dit dossier allesbepalend voor een goede start van het nieuwe kabinet en de nieuwe minister Economische Zaken en Klimaat in het bijzonder. Voor het herstel van vertrouwen in het aardbevingsgebied is het essentieel dat de Staat haar verantwoordelijkheid neemt en financieel bijdraagt in het schadefonds. Wij verwachten een coöperatieve opstelling van het nieuwe kabinet en de minister bij de onderhandelingen over de afronding en de implementatie van het nieuwe schadeprotocol.

De partijen (NCG, EZ, maatschappelijke organisaties en regionale overheden) die betrokken zijn bij het opstellen van een nieuw schadeprotocol, hebben advies gevraagd aan vooraanstaande juristen. Zij adviseren dat de Staat, in verband met de ernst en de omvang van de schade, vanuit haar zorgplicht moet zorgen voor de facilitering van de schadeafwikkeling en vergoeding van een deel van de schade.

Deze opzet is eveneens conform het advies van de onderzoeksraad voor de Veiligheid van maart dit jaar: *"Dit houdt in dat de NAM noch direct, noch indirect betrokken moet zijn bij het schadeafhandelingsproces. (...) De overheid dient het proces van schadeafhandeling in eigen handen te nemen, zoals ook is gebeurd in het Project Geluidsisolatie Schiphol (Progis)."*

Bovendien pleitten de Nationale Ombudsman en de Kinderombudsman tevens voor deze constructie in een oproep aan het nieuwe kabinet in april van dit jaar. Het hiervoor beschreven principe voor de afhandeling van de schades is nu door de regio uitgewerkt in concrete stappen en is inmiddels voorgelegd aan de NCG en het ministerie van Economische Zaken.

De versterkingsoperatie, oftewel: Samen staan we sterker!

De GBB komt op voor de belangen van de bewoners in het gaswinningsgebied van Groningen. Daarbij bundelen wij onze krachten met lokale groeperingen die in hun wijk, hun dorp of hun gemeente strijd voeren voor een rechtvaardigere behandeling bij schade, versterking en ander onheil dat ons wordt aangedaan door de gaswinning. In Opwierde-Zuid heeft dat er toe geleid dat de eigenaren nu zelf kunnen kiezen welke duurzaamheidsmaatregelen ze willen treffen bij de versterking van hun huizen, en door wie ze deze willen laten uitvoeren.

De wijk Opwierde-Zuid in Appingedam heeft het twijfelachtige genoeg als eerste grootschalig versterkt, gesloopt en nieuw gebouwd te worden. De werkzaamheden aan circa 400 huizen worden gecoördineerd door het Centrum Veilig Wonen en uitgevoerd door de aannemerscombinatie Heijmans-Van Wijnen. Een mooie klus voor twee grote landelijk opererende aannemers. Maar niet mooi genoeg, hoorde de GBB van Klankbordgroep Opwierde-Zuid, een vertegenwoordiging van de bewoners in uit de wijk. Hun verhalen doen vermoeden dat CVW en Heijmans-Van Wijnen een extra verdienmodelletje niet versmaden. Maar wacht. Was Van Wijnen niet die derde partner die het CVW oprichtte, maar de bouwactiviteiten lucratiever vond en er dus uitstapte? En is de Directeur Versterking van CVW niet afkomstig van Van Wijnen? Reden genoeg voor de GBB om de NCG om uitleg te vragen. En dat sorteert effect.

Wat is er aan de hand? De versterkingsopgave in Groningen moet hand in hand gaan met een verduurzaming van het woningbestand. In gewone woorden: Niet alleen stenen en staal, maar ook isoleren, een zuinigere ketel, zonnepanelen en andere maatregelen die het energieverbruik van de woningen omlaag brengen. Bewoners van de wijk vertellen de GBB dat de NCG, Hans Alders, op meerdere informatieavonden heeft laten weten dat alle huiseigenaren in Opwierde-Zuid € 7.000 krijgen om te besteden aan duurzaamheidsmaatregelen, bijvoorbeeld een nieuwe HR CV ketel, zolderisolatie, zonnepanelen, enzovoort.

Op 19 september krijgen de eerste vier blokken woningen die aan de beurt zijn een A4-tje in de brievenbus: of men even uiterlijk de dag daarop wil aangeven welke van de negen maatregelen men kiest.... uit te voeren door Heijmans-Van Wijnen en tegen door de combinatie vastgestelde prijzen. Voorbeelden: zolderisolatie à € 4.150 ex BTW, een energiezuinige CV ketel à € 1.800 ex BTW, een nieuw zonnesherm à € 1.219 ex BTW en alleen ter vervanging van een oude! Dat vinden de bewoners flinke prijzen voor relatief eenvoudige maatregelen. En erger: een zonneboiler, zonnepanelen of een pelletkachel blijken bij navraag bij het CVW niet tot de mogelijkheden te behoren. Aanschaf bij een andere leverancier mag ook niet. *Verplichte winkelnering* dus.

Verdienmodelletje voor een extra gouden randje aan de klus van Heijmans-Van Wijnen. Met de complimenten van het CVW. De huiseigenaren in Opwierde-Zuid en de lokale aannemers en installatiebedrijven hebben het nakijken bij deze kongsi!

Op 2 oktober vindt een gesprek plaats tussen de Klankbordgroep Opwierde-Zuid, Hans Alders, vertegenwoordigers van het versterkingspunt en het GBB-bestuur. De vertegenwoordigers van het versterkingspunt "herkennen zich niet in het geschetste beeld". De NCG geeft aan dat maatwerk mogelijk is, maar dat efficiëntie van de duurzaamheidsmaatregelen en de uitvoering leidend zijn geweest. Eerst isolatiemaatregelen, dan pas zonnepanelen of zonneboiler. De bekende Trias Energetica. Hij wil geen twee steigers bij een huis. En uitvoering door dezelfde aannemer is toch zeker kostenefficiënter? Bovendien, zo zegt de NCG, is gecheckt dat de aanbieding "marktconform" is.

Maar de slotsom van het gesprek is toch dat de NCG er nog eens over nadenkt en de bewoners op korte termijn meer zullen horen.

Op 4 oktober laat de NCG aan de bewoners weten dat de eigenaars van de vliesgevelwoningen vrijheid in optima forma krijgen bij de besteding van de € 7.000 aan duurzaamheidsmaatregelen. De reden is dat het argument van kostenefficiëntie voor deze woningen niet opgaat. Dit type woningen wordt immers alleen aan de buitenzijde versterkt.

De moraal van dit verhaal : SAMEN STAAN WE STERKER!

GBB teamdag 15 oktober

Op 15 oktober ontmoeten het bestuur en de teams van de GBB elkaar in De Diek'n in Zeerijp.

Na een oproep per e-mail aan de leden heeft de GBB ongeveer actieve 50 vrijwilligers die in meerdere teams deel kunnen nemen. Deze teams zijn

- actie
- communicatie
- de GBB-krant
- geo (geologie en ondergrond)
- schade & verstevinging
- hypotheke
- juridisch team

Samen vormen de leden van de teams tevens de klankbordgroep. Klankbordgroep en bestuur overleggen ongeveer eenmaal per maand en bespreken dan beleidsmatige vraagstukken.

De teamdag begon met een aantal behartenswaardige vragen en weetjes in een quiz. Wie kent de (juiste) betekenissen van termen als Dutch Disease, Underground Lobby, Dutch Drowning Syndrome? De teamdag werd alom als zeer zinvol ervaren

Naast de teams heeft de GBB ook verbonden samenwerkende bewonersgroepen, soms plaatsgebonden, soms onderwerpgebonden, als: Monumenten, Heft in eigen Hand, Opkoopregeling.

Zo komt de groep voor Monumenten op 1 november, 19.30 uur, in Loppersum weer bij elkaar. Belangstelling? Stuur een e-mail naar contact@groninger-bodem-beweging.nl.

Zojuist verschenen

Halfjaarrapportage Onafhankelijk Raadsman 2017

De Onafhankelijke Raadsman (Leendert Klaassen) heeft de halfjaarrapportage 2017 gepubliceerd. De Raadsman behandelt individuele klachten over schadeafhandeling en versterking als gevolg van gaswinning in Groningen.

De Raadsman constateert dat goede communicatie met inwoners nog steeds een heikel punt is in het gaswinningsdossier. "In de eerste helft van 2017 kwamen weer meer klachten binnen over communicatie. Voor een deel kan ik die problemen toeschrijven aan de schadeafhandeling door Centrum Veilig Wonen (CVW). Maar ik constateer ook dat de groeiende complexiteit van de problematiek een oorzaak is van veel klachten. Er zijn heel veel partijen betrokken bij de aanpak en het is niet vreemd dat inwoners er soms niets meer van begrijpen. Niet weten waar je aan toe bent is funest voor het vertrouwen."

Goede communicatie met inwoners blijft echter een groot probleem. Maar liefst 60% van alle klachten ging (gedeeltelijk) over tekortschietende communicatie. Het betreft dan het uitblijven van berichten, het niet nakomen van afspraken en onduidelijke of onjuiste informatievoorziening. Klaassen wijst op een aantal ontwikkelingen die van invloed zijn op de problemen rond communicatie:

"De werkdruk binnen CVW lijkt erg hoog te liggen, ook zijn er relatief veel personeelwisselingen. Maar de gehele complexiteit van het dossier is misschien nog wel een belangrijkere oorzaak. Zo zijn er taken en verantwoordelijkheden overgedragen tussen de betrokken partijen (NAM, CVW, NCG), maar is dat niet altijd duidelijk. De grote mate van onzekerheid die als een deken over het gaswinningsdossier ligt, heeft een verlamme werking. Het lijkt haast alsof een gordiaanse gasknoop is ontstaan."

Impact

In zijn vorige rapportage waarschuwde de Raadsman al voor de impact van de versterkingsopgave op de inwoners van het gebied. Langdurige onzekerheid heeft namelijk een negatief effect op het welzijn van de mensen. Goede communicatie met betrokkenen is daarom van groot belang. Klaassen: "Het is daarnaast van vitaal belang dat in snel tempo beleid en concrete maatregelen worden ontwikkeld, zodat preventie van en hulpverlening bij sociaal-maatschappelijke problematiek serieus kan worden opgepakt."

Zie voor de volledige rapportage: <http://www.onafhankelijkeraadsman.nl/wp-content/uploads/2017/10/Halfjaarrapportage-Onafhankelijke-Raadsman-2017.pdf>

In een eerder rapport introduceerde de Raadsman de term "bestuurlijke spaghetti" ter aanduiding van de vele organisaties in het Groningse gaswinningsgebied. Nu ziet hij ook in de uitvoering steeds meer een onontwarbare "spaghetti" ontstaan. In zijn analyse onderscheidt hij zeven elementen:

1. Te veel dossiers per contactpersoon

Het lijkt er sterk op dat de werkdruk voor bewonersbegeleiders bij CVW erg hoog is. Met andere woorden, adequate en tijdige beantwoording van mails en telefoontjes is moeilijk door het grote aantal dossiers per werknemer.

2. Personele wijzigingen

Binnen CVW (en NCG) lijkt sprake van een bovengemiddeld hoge doorloopsnelheid in het personeelsbestand. Het inwerken van nieuwe krachten kost tijd en is bovendien niet gemakkelijk in dit complexe dossier.

3. Hokjesdenken

Er bestaan binnen het gaswinningsdossier inmiddels vele organisaties die zich bezighouden met schades, versterking, PRBE's, regelingen, gaswinning, economie, leefbaarheid, schrijnende situaties, jurisdictie, cultureel erfgoed, verduurzaming, bodemdaling en klachten. Deze organisaties werken niet altijd even goed met elkaar samen, waardoor inwoners soms het gevoel krijgen van het kastje naar de muur te worden gestuurd. Maar ook binnen organisaties bestaat een bepaalde hokjescultuur. Binnen CVW en NCG houdt de ene afdeling zich bezig met schade, terwijl een andere zich richt op versterking en weer een derde op PRBE's. De samenwerking tussen deze afdelingen laat nogal eens te wensen over, waardoor zich voor inwoners onbegrijpelijke situaties kunnen voordoen.

4. Overheveling van taken en bevoegdheden

In de afgelopen tijd zijn geregeld taken en bevoegdheden van de ene naar de andere organisatie overgeheveld (met name tussen NAM, CVW en NCG). Dit heeft onduidelijkheid gecreëerd, zowel bij bewoners als bij werknemers die de schade- en versterkingsdossiers behandelen. Hierdoor zijn en worden geregeld conflicterende signalen verzonden naar inwoners.

5. Onduidelijkheid en onzekerheid over de aanpak

In sommige dossiers heeft lange tijd onzekerheid bestaan, of bestaat er nog steeds onduidelijkheid, over de aanpak. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de afhandeling van schades in het buitengebied, de vouchers, de versterkingsadviezen en bij het nieuwe schadeprotocol. In sommige dossiers werd besloten om voorsnog niet nader te communiceren. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de afhandeling van schades in het buitengebied. De belofte om in januari 2017 met de uitkomsten te komen werd niet nagekomen, maar daar werd maar zeer beperkt over gecommuniceerd. Dat wekt begrijpelijkerwijs wrevel bij de betrokken inwoners en betrof de zoveelste gebroken belofte. Langdurige onduidelijkheid en tegenstrijdige berichten zijn funest voor het vertrouwen dat inwoners hebben in de betrokken organisaties.

6. Verlamming onder werknemers en organisaties

De onzekerheid op inhoudelijk vlak, de onduidelijkheid op procedureel vlak én de angst om als werknemer of als organisatie te worden afgebrand door een andere institutionele, maatschappelijke, particuliere of commerciële partij, lijkt een verlamme werking te hebben op individuele werknemers maar ook op partijen. Het risico om zich uit te laten over specifieke situaties binnen het gaswinningsdossier is soms groot. Hierdoor ontstaan lege en nietszeggende boodschappen waar inwoners des te gefrustreerder van worden. Zelfs op simpele vragen wordt daardoor soms geen eenduidig antwoord gegeven. Het is zorgelijk dat in sommige gevallen geen enkele partij zich durft uit te spreken over een kwestie, zelfs al is de situatie evident.

7. Gordiaanse gasknoop

De Nationale Ombudsman introduceerde in 2016 de term "bestuurlijke spaghetti" voor de situatie rond de gaswinning in Groningen. Deze constatering kan anno 2017 nog volmondig worden onderschreven, met dien verstande dat er niet slechts sprake is van een spaghetti op bestuurlijk niveau, maar dat er inmiddels sprake is van een gordiaanse knoop in het brede spectrum van de gevolgen van de gaswinning. Met de beste bedoelingen wordt door partijen en werknemers gewerkt om de problematiek het hoofd te bieden, maar de situatie is inmiddels zo complex dat het niet vreemd is dat inwoners er niets meer van begrijpen. Er is een Gordiaanse gasknoop ontstaan.

Verder zojuist verschenen

Bo Scheeringa: Ruim leven

In dit fotoboek portretteert landschapsfotografe Bo Scheeringa de regio Noord-Groningen tussen Lauwers en Dollard aan de hand van interviews met inwoners. Op de achterflap:

“De laatste jaren is Groningen nogal negatief in het nieuws geweest in verband met aardbevingen. Veel bewoners maken zich grote zorgen, zijn bang of leven in stress vanwege alle problematiek die daaruit voorkomt. Toch zijn er maar weinig Groningers die echt weg willen uit de provincie. De gehechtheid aan de omgeving is groot. Wie zijn deze mensen die ervoor kiezen te leven in deze dunbevolkte regio boven Groningen? En wat maakt het wonen hier zo bijzonder?”

GGD Gezondheidsmonitor

De GGD Groningen onderzoekt vierjaarlijks met een zeer grote enquête de gezondheid van de Groningers. In de 2016-editie zijn specifieke vragen over de gevolgen van de gaswinning opgenomen.

Meer dan 110.000 Groningers wonen in een woning met schade. Zij ondervinden in toenemende mate hinder, overlast en gezondheidsproblemen.

“We constateren dat blootstelling aan met name meervoudige schade nadelige gevolgen heeft voor ervaren gezondheid, voor psychische gezondheid, en dat gepaard gaat met een toename van het aantal gezondheidsklachten. De grootte van deze effecten is aanzienlijk. Het percentage mensen met een slechtere gezondheid is 21% verhoogd. Het percentage met veel gezondheidsklachten is 80% verhoogd. Het percentage met een hoog risico op angst- of depressiestoornis is 39% verhoogd.”

Deze uitkomsten van de GGD zijn in lijn met de uitkomsten van Gronings Perspectief, het bekende onderzoek van de RUG, van Ton Postmes e.a.

De onderzoekers constateren ook dat het aantal mensen dat van mening is enkel- of meervoudige schade te hebben behoorlijk veel groter is dan uit eerdere onderzoeken blijkt. Tegelijk zien ze de bereidheid om de schade te melden dalen. Dat speelt vooral bij een tweede of volgende schade: er zijn in hun onderzoek 68.343 mensen die zeggen meervoudige schade gehad te hebben, maar er zijn slechts 39.821 mensen die deze meervoudige schade ook hebben gemeld.

Opvallend is hier ook de gehechtheid van de inwoners aan het gebied. De onderzoekers tonen zich hierdoor verrast:

“Op gebied van *tevredenheid met woonomgeving* zijn de resultaten opmerkelijk. Mensen die zijn blootgesteld aan meervoudige schade geven hun woonomgeving een cijfer dat een fractie lager is [...] . Ook rapporteren ze iets vaker dat hun buurt achteruit gaat [...]. Blootstelling gaat ook gepaard met een zeer grote toename van de hoeveelheid overlast die men heeft. Tegelijk blijkt dat mensen hierdoor *niet* geneigd zijn tot verhuizen. We constateren dat blootstelling aan met name meervoudige schade veel overlast geeft en gepaard gaat met licht verminderde waardering van de woonomgeving. Maar blootstelling aan schade heeft geen enkel effect op de wens te verhuizen.”

Zie voor het volledige wetenschappelijke rapport:

<https://ggd.groningen.nl/onderzoek/gezondheidsprofiel/aardbeving-en-gezondheid-2016/view>

Woningprijzen

Blijkens een publicatie van de NVM in het Dagblad van het Noorden zijn de huizenprijzen in Nederland in het derde kwartaal 9,7% gestegen. Ook in Stad-Groningen en Noord-Drenthe (NVM hanteert een eigen regio-indeling) is de markt behoorlijk “verhit”, de prijzen stegen daar maar liefst 11,0%.

De enige Groningse gebieden waar de prijzen niet stegen zijn Midden-Groningen (Fivelingo) en Noordoost-Groningen (Oldambt), oftewel het gaswinningsgebied. Fivelingo: minus 1,9%, Oldambt bleef gelijk: 0,0%. Het wordt steeds “goedkoper” om in het gaswinningsgebied een huis te kopen!

Koop en verkoop in het gaswinningsgebied: tips & tricks

Nu de huizenprijzen in het gaswinningsgebied verder dalen en ook de hypotheekrente laag is, wordt het steeds aantrekkelijker om er een huis te kopen. Maar let op. Zoals we al in de vorige nieuwsbrief schreven proberen NAM en CVW zo min mogelijk geld uit te geven en Groningers weg te houden bij hun rechten. Ook nieuwe woningeigenaren lopen daar tegenaan.

Wat speelt er bij koop en verkoop in het gaswinningsgebied? We zetten een en ander op een rij.

Informatieplicht

De verkoper heeft de zogenaamde informatieplicht. Dat betekent dat de verkoper de potentiële koper op de hoogte moet stellen van alles wat voor de koop relevant is. In het gaswinningsgebied betekent dat antwoorden op vragen als: Zijn er schades geweest? Zijn alle schades gemeld? Zijn de meldingen gehonoreerd? En zijn de schades hersteld? Ook moet de verkoper aangeven of het huis op de lijst staat om versterkt te worden, en wanneer dit aan de orde zal zijn. Als er al rapporten beschikbaar zijn dient deze te worden overlegd.

Onderzoeksplicht

De koper heeft de zogenaamde onderzoeksplicht. Dat betekent dat hij niet blind mag varen op wat de verkoper zegt maar zich ook zelf in redelijke mate moet vergewissen dat het klopt wat de verkoper beweert. Vaak laat de koper een eenvoudig bouwkundig onderzoek doen. In dat onderzoek wordt de staat van het huis geïnventariseerd, de mate waarin het schilderwerk onderhouden is, en dergelijke. Een dergelijk onderzoek is niet primair gericht op het vinden van mijnbouwschade.

Tip 1. Wordt de aanwezigheid van mijnbouwschade reëel geacht laat dan als koper een uitgebreid bouwkundig onderzoek doen.

Tip 2. Informeer als koper bij de NCG of het huis op de nominatie staat “versterkt” te worden.

Tip 3. Ben je als koper bezorgd over het risico van aardbevingen kijk dan om een inschatting van het risico te maken op het kaartenportaal van de GBB: <http://opengis.eu/gasbevingen/>, menu: Mijn beving, en voer daar de postcode van het adres in. Of stuur een e-mail voor een meer toegesneden advies naar contact@groninger-bodem-beweging.nl

Akte van cessie

Veel makelaars en notarissen in het gebied leggen de schades en de (overdrachts)afspraken daarover vast in de koopovereenkomst. Als dat niet gebeurt is, kan het ook nadien nog geregeld worden, in een zogenaamde akte van cessie. Dat brengt echter extra kosten met zich mee.

Praktijk

Heel vaak blijkt pas na het uitruimen van het huis door de verkoper, of na het inruimen door de koper (of bij het wegbreken van een tussenwandje, of het vervangen van stucwerk bijvoorbeeld) dat er toch nog schade is. Als de nieuwe eigenaar deze schade meldt bij het CVW geeft deze (sinds 1 januari 2017) niet meer thuis: “[Daar] er tussen het moment van de eigendomsverkrijging en de schademelding geen relevante beving is geweest, kan CVW uw schademelding voorsnog niet verder in behandeling nemen”.

Tip 4. Laat de verkoper veiligheidshalve op de dag voor de eigendomsoverdracht een schademelding bij het CVW doen! Baadt het niet, schaadt het niet.

Let op 1. Het moment van eigendomsoverdracht is het tekenen van de voorlopige koopovereenkomst, dus **niet** het bezoek aan de notaris voor het passeren van de akte!

Let op 2. Een schademelding is een melding van een schade door een persoon (de eigenaar) bij de veroorzaker (de NAM). Het is dus een zaak tussen eigenaar en NAM. Dus **niet** tussen huis en NAM. Dat kan ook tot uiting komen in andere aspecten na de verkoop.

Waardevermeerderingsregeling en voucher na verkoop van het huis

Als de vroegere eigenaar in het verleden op de waardevermeerderingsregeling een beroep heeft gedaan, en hij heeft het huis inmiddels verkocht, dan nog krijgt hij de €4.000 euro om aan het huis te besteden. Hij moet dan dus in overleg met de koper, de huidige eigenaar, om de energiebesparingsmaatregelen te realiseren. Ook voor de voucher geldt iets soortgelijks. De vroegere eigenaar krijgt de voucher aangeboden, en moet in overleg met de huidige eigenaar om de voucher al dan niet te verzilveren.

Tip 5. Laat ook de overdracht van eventuele toekomstige “rechten” als waardevermeerderingsregeling en voucher vastleggen in de koopovereenkomst.

Waarderegeling van de NAM

Zoals bekend kan de verkoper na verkoop een beroep doen op de waarderegeling van de NAM. De regeling houdt in dat NAM door taxateurs de waardevermindering door de aardbevingen laat bepalen en dit bedrag uitbetaald aan de verkoper. De NAM vindt echter in het algemeen dat er nauwelijks waardedaling is die aan hen is toe te schrijven, en komt gewoonlijk op percentages als 2% (aan de rand van het gaswinningsgebied) tot ongeveer 5% (in de kern van het gaswinningsgebied) voor gemiddelde woningen. Deze percentages worden op duizendtallen in euro's afgerond. Voor bijzondere woningen kan het iets afwijken.

Veel verkopers ervaren de regeling als zeer onrechtvaardig. Het aanbod van de NAM blijft vaak heel ver uit de buurt van het geleden verlies bij de verkoop. De regeling is echter een privaat aanbod van de NAM. Juridisch is er ongeveer niets tegen te beginnen.

Tip 6. Heb geen hoge verwachtingen van de waarderegeling van de NAM.

Op de agenda

Warmen bij “het actie vredesvuur voor Groningen”, 21 oktober

Om het tij te keren, van hebzucht en veronachtzaming van de aarde, tot respect voor de elementen, is een kamp ingericht. Van daaruit worden creatieve acties ondernomen waarvoor steun en aanwezigheid worden gevraagd. Meer informatie en aanmelding via [groningen@de-grenswaker.nl](mailto: groningen@de-grenswaker.nl)

GBB krant #6, bezorging 25 oktober

De volgende GBB krant wordt 25 oktober huis-aan-huis bezorgd in het gaswinningsgebied (inclusief de oostelijke wijken van de Stad), oplage 100.000. Een digitale versie komt op de website van de GBB te staan. Nota Bene. In enkele postcodegebieden wordt de krant niet op 25 maar op 27 oktober bezorgd.

Documentaire Geschenk uit de Bodem, 8 november

De documentaire Geschenk uit de Bodem, van Paul Cohen en Martijn van Haalen, wordt vertoond in bioscoop Forum, Hereplein 73, Groningen, op woensdag 8 november om 19.30 uur.

Enquête GBB hypotheek (vervolg)

Presentatie resultaten enquête hypotheekproblemen op 16 februari 2018

Alvast vrijhouden in de agenda: vrijdagmiddag 16 februari 2018, presentatie van de uitkomsten van de grote enquête over hypotheekproblemen door de gaswinning.

Contact GBB

Mailcontact heeft de voorkeur. Het e-mailadres is: [contact@groninger-bodem-beweging.nl](mailto: contact@groninger-bodem-beweging.nl)

Leden kunnen ook telefonisch contact opnemen:

op maandag van 14:00 tot 16:00 uur, en

op dinsdag van 19.30 tot 21.30 uur

op telefoonnummer **06 2161 5080**.

Indien gewenst is het dan ook mogelijk om een afspraak te maken voor een uitgebreider gesprek op het kantoor van de Groninger Bodem Beweging. Het kantoor- en postadres is Stationslaan 8, 9919 AB Loppersum.

NB De pers kan bellen naar 06 1726 8247. Bij voorkeur tijdens kantoortijden.

NB Voor individuele hulp en ondersteuning rond schade, versteviging en regelingen is er

Stut-en-Steun, Spoorbaan 1, 9901 DD Appingedam, [welkom@stutensteun.nl](mailto: welkom@stutensteun.nl), 050 211 2044.

De Schone Lei (2)

De betrouwbare BRON voor het laatste NEPNIEUWS en de ALTERNATIEVE FEITEN!

Hans Alders = het nieuwe gezicht van WD-40

WD-40, het universele smeermiddel voor alle stroeve problemen heeft een nieuw reclamecontract gesloten. Met euforie is gereageerd op de bereidheid van Hans Alders om het "nieuwe gezicht" te worden in de reclamecampagne.

Peter Swanson van Rocket Chemical Company is opgetogen: "Met Hans Alders hebben we een sterk gezicht voor de Nederlandse markt in handen. Hij wordt niet voor niks door Freek de Jonge "Kapitein blussen en sussen" genoemd. Een sterk beeld dat precies past bij onze reputatie van een wondermiddel."

Ook de veelgeuite kritiek dat WD-40 alleen een schijnoplossing biedt voor de korte termijn wordt volgens Peter ontkracht: "Kijk naar Hans Alders. Hij houdt nu al twee en een half jaar de Groningers aan de praat, zodat de gaswinning ongestoord verder kan gaan! Een perfect glijmiddel voor de lange termijn!"

NAM wil grote klapper maken

Uit uitgelekte beleidsdocumenten blijkt dat de NAM ambitieus is. Het wil scoren. Er moet een grote klapper komen.

Woordvoerder Ewoud Nijsingh over het nepnieuws: "De 3.4 van Roswinkel is totaal vergeten. Dat moet echt anders!"

En "Met de grote repressie die we hebben laten volgen op de 3.6 van Huizinge is deze gelukkig wel in het collectieve geheugen blijven hangen. Maar het kan nog veel beter!"

In het beleidsplan 2016-2021, dat in overleg met externe adviseur Henk Kamp tot stand is gekomen, wordt als target 5.5 gesteld. Een enthousiaste Ewoud Nijsingh: "Het moet onvergetelijk worden! Liefst met 82 doden en 443 gewonden. Onze plannen liggen ervoor klaar, CNN is ingeseind, Steven Spielberg bereidt een speelfilm voor, er is groen licht van de Zuidas. De handtekeningen onder de contracten zijn gezet."

Ewoud Nijsingh nogmaals: "Onze directeur zei het al in zijn nieuwjaarstoespraak. De NAM moet zich concentreren op zijn kerntaak. En dat is aardbevingen veroorzaken."

Steeds meer bestuurders op de bon

Na advies door het SodM heeft de regiopolitie Noordoost-Groningen de verkeerscontroles in het gaswinningsgebied opgevoerd. Steeds meer bestuurders worden op de bon geslingerd. In het derde kwartaal gaat het om een stijging van 14%.

"We zien steeds meer snelheidsovertredingen, hands-on-bellen tijdens het rijden, en bumperklevens. Maar ook het plotseling stoppen, midden op de weg, komt steeds meer voor. Levensgevaarlijk!" aldus Tammo Hovinga, woordvoerder van de politie. "Dat plotseling stoppen kondigt men dan per brief aan, maar daar hebben achteropkomende auto's niets aan", aldus Hovinga.

De bestuurders van de provincie Groningen, de commissaris en de gedeputeerden, hebben aangegeven zich niet in het geschetste beeld te herkennen. Ook de burgemeesters van De Marne, Oldambt en Appingedam zijn zich van geen overtreding bewust. De NAM en het CVW ontkennen elke aansprakelijkheid. Hovinga is duidelijk "Iedereen die zich gedraagt als bestuurder slingeren we op de bon als bestuurder". De NCG, Hans Alders, zegt dat zijn chauffeur gereden heeft. Opnieuw Hovinga: "Dat horen we te vaak. Smoesjes. Afschuiven op een ander is niet aan de orde. Op Hans Alders is inmiddels lik-op-stuk-beleid gezet."

Epicentrum Ten Boer

Waar moet je wezen? Wat moet je zien? Hier de beste plekken in Ten Boer volgens de bloggers Henk en Esther.

Henk is enthousiast "Koop elders niet, wat Ten Boer u biedt!". Opnieuw Henk: "Het oppimpen is hier weggebleven, alles is zo puur. Kijk naar die vervallen molen, de onherstelbare brug, de gescheurde kerk, de voormalige kloosterresten, de vroegere stadsweg. Je voelt dat het leeft!" Esther valt hem bij: "Ook de mensen zijn zo echt. Waar vindt je dat nog? Gewone normale dagloners en notabelen, die deur-aan-deur wonen!". Met hun voorkeur voor lekker eten gaan ze graag naar Pand 81. Esther opnieuw "Maar de mensen hier zijn zó gastvrij. Als Pand 81 gesloten is bellen we gewoon aan bij de burens".

De Schone Lei wordt gesponsord door de NAM

Bron van onze destructie

NAM